

Învățământul centrat pe student (ÎCS) – model de comunicare activă în parteneriatul profesor-student-antreprenor

Maria MANCAȘ*

Abstract

The implementation of Student-Centered Education model between teacher-student, on one hand, and between teacher-student-employee, on the other hand, is the first step in overcoming the parties' intellectual limits. SCE is a first step in changing the mentality of teachers, students, entrepreneurs (employees). Or, the collaboration between the academic and entrepreneurship field, is what mediates the development of knowledge, skills, results and efficiency. Therefore, the right partnership between the student who voluntarily assumes the responsibility for learning, research and development and the employer that encourages intellectual potential of human resources, will be present and based only on an active dialogue, flexibility etc. In this regard, higher educational institutions and entrepreneurs in Moldova should be actively involved in the education-research- innovation processes, to establish the Europe knowledge, first at home, if their goal is a rising economy, an European society, thus contributing to the prosperity of this society.

Keywords: Student-Centered Education model, knowledge, skills, results, efficiency, higher educational institutions, Europe

„Educația este cea mai puternică armă pe care o putem folosi pentru a schimba lumea.” (Nelson Mandela)

Încurajarea parteneriatului între mediul universitar și cel antreprenorial este un prim pas către integrarea europeană, mai ales prin intermediul trinomului educație-cercetare-inovare, unde competențele educaționale trebuie să fie dobândite și apreciate mai curând prin implementarea Învățământului Centrat pe Student (ÎCS), și anume:

- învățarea activă, și nu pasivă;
- învățarea profundă și înțelegerea clară a obiectivelor urmărite;
- responsabilitatea personală și profesională crescută din partea studentului;
- simțul crescut al autonomiei studentului;
- interdependența între profesor și student în parteneriatul universitar;

* Maria MANCAȘ, conf.univ., dr., ASEM

- interdependența între mediul universitar și cel antreprenorial;
- respectul reciproc și toleranța față de diferențele culturale, opinii, idei etc. în parteneriatul activ student-profesor, mediul universitar și cel antreprenorial;
- abordarea reflexivă asupra proceselor educație-cercetare-inovare din partea trinomului profesor-student-antreprenor (angajator);
- utilizarea instrumentelor IT⁸ în comunicarea activă între student-profesor (e-mail-ul, Internet-ul (wireless) în interiorul sălii de curs, Internet-ul în afara sălii de curs, dar și între student-antreprenor (angajator);
- evaluarea eficientă a studentului și autoevaluarea de către student (prin forme ca: portofolii, evaluări reciproce (peer⁹) sau autoevaluări, contracte de învățare și negocierea evaluărilor, proiecte, grupuri de lucru, profiluri și identificarea unor aptitudini și competențe proprii; stagii de practică, voluntariat. [1, p.4]

Evident, asigurarea unui parteneriat eficient între părțile menționate este posibil numai printr-o comunicare activă. Nu întâmplător, președintele companiei Union Fenosa, Juan Ignacio Ibarra Castellano, afirma: „Întreprinderea înseamnă oameni ... angajați, clienți, furnizori etc. E vorba despre relațiile între oameni. Cum poate să existe o întreprindere fără comunicare? Noi, oamenii, comunicăm. Suntem vii ... de aceea comunicăm. Dacă nu am comunica, am fi morți. Deci, funcția firească a întreprinderii vii este de a comunica.”

Dacă „funcția firească a unei întreprinderi vii este de a comunica”, atunci funcția Învățământului Centrat pe Student (ÎCS) – un nou model de parteneriat activ între mediul universitar și cel antreprenorial - este de a schimba mentalități, mai ales dacă vechea mentalitate nu se pretează „indicatorilor necesari în ceea ce privește implementarea cu succes a abordării ÎCS”, și anume:

- Consultarea cu studenții în ceea ce privește procedurile funcționale și transparente prin care studenții să poată da feedback asupra calității procesului educational;
- Raportarea la Sistemul European de Credite Transferabile (ECTS) și rezultate ale învățării: nici o cunoștință dobândită nu se pierde – ECTS oferă studenților

⁸ Și cu toate că mediul academic și cel managerial este tot mai mult construit prin mijloace IT, aceasta, totuși, nu trebuie să însemne supunerea personalului academic, a studentului de azi, deci și a angajatului de mâine, față de o dimensiune a propriei sale creații (tehnologia). În acest sens, avea dreptate Salomon Jean-Jacques când preciza: „(...) Dacă tehnologia este destinul nostru, el nu se referă la o divinitate superioară omului: problema depinde încă de noi; aceasta este în toate cazurile și, mai mult ca oricând, o problemă politică în cadrul căreia decizia se află în mâinile noastre”. [85, p.345].

⁹ Evaluările de tip „peer” și autoevaluarea acordă responsabilitate studentului, accentuând astfel autonomia celui care învață. În stabilirea întrebărilor, în orice formă de evaluare, se va pune accent pe De ce și pe Cum mai degrabă decât pe alte informații.

posibilitatea de a le fi recunoscute cunoștințele dobândite și de a acumula credite pentru ceea ce au învățat;

- Asigurarea calității în procesul curricular, extracurricular: din cauza faptului că predarea și învățarea nu prevăd parametri măsurabili exact, acestea sunt, deseori, marginalizate sau reprezentate prin criterii care nu sunt în totalitate relevante pentru ele. Cadrele didactice calificate trebuie să-i ghideze pe studenți în planificarea carierei și a studiilor de perfecționare;
- Mobilitatea, recunoașterea învățării anterioare: studentul trebuie ghidat pentru a putea să se adapteze la mediul nou din punct de vedere cultural și lingvistic.¹⁰

Mobilitatea studenților și a personalului este unul dintre cele mai bune instrumente pentru împărtășirea de exemple de bună practică în predare și învățare în întreaga Europă, permițând metodelor inovative de predare și învățare să fie analizate și aplicate în diferite contexte. [1, p. 43] În acest sens, ECTS (Sistemul European de Credite Transferabile) permite recunoașterea cunoștințelor dobândite anterior: acest fapt completează educația studenților dacă aceștia pot dovedi că au acumulat o experiență educațională în afara contextului formal de educație, oferindu-li-se astfel credite ECTS ca formă de recunoaștere. ECTS permite recunoașterea întregului spectru al activității studenților care este îndreptată către atingerea obiectivelor studiilor lor. Pentru a aplica ÎCS în mod corect, este necesar de a depăși o barieră esențială: monopolul asupra cunoașterii pe care îl pretind instituțiile de învățământ superior. Or, cunoașterea, în sensul de informații acumulate la nivel individual, are loc în mai multe și variate locuri decât sala de curs. Cu toate acestea, deseori este recunoscută numai când are loc într-un cadru academic. [1, pp.42-43]

- Dimensiunea socială: este importantă pentru a pune o educație flexibilă atât la dispoziția celor care au ocazia de a dedica mult timp studiilor superioare, cât și celor care au timp și resurse limitate pentru a-și susține studiile (fiind vorba, de exemplu, de studenții proveniți din medii dezavantajate social). Personalul universitar trebuie să ia măsuri de flexibilizare în ceea ce privește modul în care studenții vulnerabili social ar putea combina studiile, câmpul de muncă și viața de familie. De exemplu, oferirea unui sprijin social potrivit ne garantează că studenții pot dedica suficient timp studiului în loc să fie condiționați de timpul pe care l-ar avea la dispoziție pentru studiu.
- Metodele de predare și învățare sub aspectul utilizării acestora în parteneriatul student-profesor și, în opinia noastră, chiar student-angajator-profesor;
- Metodele de evaluare a studenților sub aspectul aplicării lor în situații simulate,

¹⁰ Cea mai bună utilizare a RPL care să conducă la un ÎCS funcțional vizează folosirea acesteia pentru a recunoaște rezultatele învățării atât pentru accesul la învățământ superior, cât și pentru contribuția lor la dobândirea diverselor competențe în interiorul sistemului educațional.[1, pp.42-43]

dar și reale: în mediile universitar și antreprenorial;

- Dezvoltarea Academică Profesională sub aspectul perspectivei de integrare a profesorului într-un spațiu nou de standarde educaționale, cercetare și inovare (schimbul de experiență cu noi cadre didactice și cadre notorii în învățământ, schimbul de experiență cu angajatorii etc.). [1]

Prin urmare, cum poate personalul unei universități să influențeze implementarea corectă și eficientă a modelului ÎCS și ce impact poate să aibă acest model asupra societății în general?

În primul rând, societatea are nevoie de indivizi creativi, capabili să găsească soluții inedite și eficiente la problemele complexe cu care se confruntă atât mediul universitar, cât și societatea. În acest sens, Profesorul de Bologna¹¹ - concept introdus de Alianța Națională a Organizațiilor Studentești din România (ANOSR) – este văzut ca o soluție în condițiile în care studenții își doresc profesori competenți, care să le împărtășească noi cunoștințe pentru o lume reală, cunoștințe care să nu vină în contradicție cu cerințele pieței și în contradicție cu așteptările angajatorilor (aceasta în cazul în care aceștia din urmă nu au așteptări exagerate, mai ales când se așteaptă ca, în momentul candidării la un post sau altul, absolvenții să dispună de o experiență profesională de cel puțin cinci ani).

În al doilea rând, antreprenorii, ca și profesorii, trebuie să reprezinte adevărate valori și modele în procesul de educare-cercetare-inovare.

Aici, se impune următoarea întrebare: dacă studenții sunt în căutarea Profesorului de Bologna și a antreprenorului care să le împărtășească din experiența profesională și care, ulterior, să le creeze condiții de a aplica teoria (cunoștințele dobândite la nivel curricular și extracurricular) în practică (cel puțin în cadrul stagiilor de practică sau prin acțiunile de voluntariat) – model de parteneriat activ între mediul universitar și cel antreprenorial – de ce ar trebui să punem la îndoială faptul că modelul de ÎCS nu s-ar solda cu succes?

De vreme ce managementul modern se orientează spre sistemele centrate pe om și pe cunoașterea omului, iar învățământul modern pe student (viitorul specialist), atunci managerii, pe de o parte, trebuie să acorde o atenție sporită cunoașterii stagiilor din punct de vedere psihosocial, iar profesorii, pe de altă parte, trebuie să-și centreze

¹⁰ În aprecierea (ANOSR), 2007, Profesorul de Bologna „folosește tehnologia și metodele potrivite de predare”, pregătește studenți „pentru integrarea în piața muncii și, mai important, în societatea de mâine”. Profesorul de Bologna „analizează, răspunde nevoilor morale și etice ale studenților”, „câștigă prezența, respectul și atenția studenților prin creativitatea metodelor de predare adaptate stilului de viață al studentului secolului XXI, prin jovialitatea și facilitatea cu care se lasă înțeles de către studenți, prin darul oratoriei și încrederea pe care o manifestă față de capacitatea de dezvoltare și înțelegere a studenților”. Profesorul de Bologna „te surprinde mereu prin inovație și creativitate (...)” [1, pp.4-5]

atenția asupra potențialului studenților, a experiențelor anterioare și a rezultatelor pe care le așteaptă ambele părți.

În al treilea rând, misiunea mediului academic este de a modela specialiști competenți de mâine, o societate morală de mâine, deci, să promoveze, de comun acord, și un comportament valoric prin prisma principiilor care stau la baza Învățământului Centrat pe Student (ÎCS):

Principiul 1. Profesorii, studenții și instituțiile au nevoie să reflecteze permanent asupra sistemelor de predare, învățare și infrastructură într-o manieră ce ar îmbunătăți continuu experiența de învățare a studenților și care să se asigure de obținerea rezultatelor așteptate ale învățării unui anume curs sau componentă de program într-un mod ce stimulează gândirea critică a celor care învață și dezvoltă abilitățile transferabile ale acestora.

Principiul 2. Toate instituțiile de învățământ superior sunt diferite, toți profesorii sunt diferiți și toți studenții sunt diferiți. Aceste variabile funcționează în contexte diverse și tratează teme și discipline variate. Prin urmare, ÎCS presupune o abordare a învățării ce necesită structuri-suport de învățare corespunzătoare fiecărui context dat și stiluri de predare și învățare potrivite celor care le întreprind.

Principiul 3. Studenții au stiluri diferite de învățare (cel puțin, sisteme de percepție diferite, precum: vizual, auditiv, kinestezik).

Principiul 4. Studenții au nevoi și interese diferite, care se extind dincolo de sala de curs. Unii sunt interesați de activități culturale, alții de activități sportive sau de organizații de reprezentare. Studenții pot avea copii sau se pot confrunta cu afecțiuni psihologice, boli sau dizabilități.

Principiul 5. Alegerea este esențială; orice ofertă ar trebui să implice alegerea într-o cantitate rezonabilă. Învățarea poate fi organizată în formate liberale, așa cum sunt cele din cadrul colegiilor de științe umaniste sau alegerea poate fi oferită într-un mod tradițional, în stilul disciplinar.

Principiul 6. Studenții au experiențe și fond de cunoștințe diferite: de exemplu, dacă studenții au deja o experiență considerabilă în utilizarea ÎCS, nu e necesară încercarea de a-i învăța același lucru; dacă aceștia au deja aptitudini de cercetare considerabile, ar fi mai indicat să aprofundeze partea teoretică. Experiența personală poate fi, de asemenea, folosită pentru motivarea studenților (de exemplu, prin a le permite studenților să împărtășească o poveste personală prin care să ilustreze un punct de vedere).

Principiul 7. Studenții ar trebui să aibă control asupra învățării lor: să li se dea oportunitatea de a fi parteneri activi care au de câștigat sau de pierdut din modul în care funcționează învățământul superior. Cea mai bună metodă de a asigura concentrarea învățământului mai mult pe studenți este angrenarea acestora în modul în care ar trebui conturat acel proces de învățare.

Principiul 8. ÎCS este despre „a permite” inițiativa studenților, dar nu a o limita numai la vorbe. ÎCS are drept scop să dea studentului o mai mare responsabilitate, și anume: să gândească, să proceseze, să analizeze și sintetizeze, să critice, să aplice, să rezolve probleme etc.

Principiul IX: Învățarea presupune cooperare între studenți și personal. Atât studenții și personalul universitar, cât și cel din mediul antreprenorial trebuie să coopereze pentru a dezvolta o înțelegere comună a problemelor apărute în procesul de învățare, stagiere, specializare, propunând soluții care ar putea funcționa pentru toate părțile implicate. Și în sala de curs, și în perioada stagiilor este posibilă cooperarea între student- profesor, student-angajator, iar aceasta va avea un efect pozitiv pe măsură ce ambele părți vor ajunge din ce în ce mai mult să se privească unii pe alții ca fiind parteneri. Un asemenea parteneriat este esențial nu pentru filozofia ÎCS ce vede procesul de învățare având loc într-o interacțiune constructivă între cele două părți. Am putea spune că și pentru filozofia antreprenorială. [1, pp.5-6]

Așadar, Profesorul de Bologna – parte activă în procesul de implementare a trinomului educație-cercetare-inovare – poate să le dezvolte studenților abilități transferabile, cum ar fi: soluționarea problemelor prin inventivitate și creativitate, gândirea critică și gândirea reflexivă.

Profesorul de Bologna poate să-i responsabilizeze pe studenți să învețe prin prisma cercetării-inovării, pentru ca rezultatele evaluării finale să fie pe măsura așteptărilor triadei profesor-student-angajator.

Parteneriatul între mediul universitar și cel antreprenorial determină participării să fie parte integrantă a societății, beneficiind de următoarele:

- profesorii acționează mai curând drept susținători, și mai puțin ca instructori;
- studenții vor obține mai rapid rezultate privind dezvoltarea gândirii critice și aptitudini analitice;
- angajatorii vor îmbunătăți cooperarea între mediul universitar și cel antreprenorial (mai ales în cazul studenților care sunt implicați în stagiile de practică, fac muncă de voluntariat sau deja sunt implicați în câmpul muncii), conducând astfel la creșterea interacțiunii și angajamentului studenților, la creșterea participării în dezvoltarea cercetării, inovării (în urma simțului de apartenență și proprietate pe care îl au studenții);
- studenții sunt mai motivați să învețe prin ÎCS, datorită faptului că setul de sarcini (curricular/ extracurricular) necesită un mod de gândire original și un interes crescut față de studiul individual, participarea activă;
- diferitele nevoi de învățare, perfecționare ale studenților pot fi satisfăcute și datorită studiului part-time, a învățământului la distanță sau a sistemului electronic de învățare;
- profesorii își pot revizui, îmbunătăți curriculumurile, metodele de predare și

evaluare, cursurile în așa mod încât să optimizeze conținutul acestora și să corespundă exigențelor pieței muncii;

- încrederea dobândită prin parteneriatul profesor-student, student-angajator (sau chiar profesor-angajator) poate fi măsurabilă prin feedbackul relevant și constructiv obținut în procesul de formare și perfecționare profesională;
- parteneriatul profesor-student-angajator poate oferi un nivel mult mai ridicat al dezvoltării profesionale cu privire la dezvoltarea cunoștințelor, aptitudinilor și competențelor relevante atât pentru dezvoltarea personală, cât și pentru avansarea în carieră;
- crește flexibilitatea participanților în proiectarea unor noi metode de desfășurare a activităților educaționale, profesionale;
- Cu alte cuvinte, parteneriatul între mediul universitar și cel antreprenorial poate aduce beneficii esențiale:
- mediul universitar formează specialiști, personalități, cetățeni morali;
- absolvenții își depășesc limitele pentru a contribui la îmbunătățirea calității vieții;
- angajatorii dezvoltă capitalul uman (resursele umane) în slujba societății.

Cu certitudine, profilul viitor al societății educaționale și profesionale europene depinde de modul în care învățământul universitar și angajatorii asigură formarea și dezvoltarea profesională și morală a studenților de azi, deci a specialiștilor de mâine, prin schimbări în plan atitudinal, comportamental, prin eliminarea prejudecăților și a stereotipurilor oarbe, și pe de altă parte, prin comunicare, cooperare între mediile menționate, cunoaștere reciprocă prin diverse proiecte intelectuale, sociale, prin publicații cu apreciere națională și internațională, promovarea valorilor academice printr-un management mai eficient al motivației cadrelor didactice, al studenților cu o reușită academică excelentă, al angajaților de azi și de mâine. Or, și unii, și alții au nevoie de confirmarea rezultatelor muncii lor, de dialog permanent, de acceptare, de suport prin intermediul unor parteneriate strategice de dezvoltare.

Din perspectiva integrării europene, studenții, profesorii și angajatorii trebuie să-și proiecteze parteneriatul printr-o comunicare activă, valorificând eficient miza negocierii: „cererea” educațională/profesională – „oferta” educațională/profesională. Or, imperativul de integrare europeană prin educare-cercetare-inovare oferă mediilor universitar și antreprenorial, pe de o parte, o explozie rapidă a oportunităților, iar pe de altă parte, noi riscuri și provocări, deci și o competiție odată cu instituționalizarea acesteia. Și deoarece este important să ne facem corect înțeleși și să avem, la rândul-ne, percepții corecte despre instituționalizarea unui climat educațional/profesional corect, este necesar să ne manifestăm în procesul comunicării ca persoane echilibrate și empatiche.

În plus, pentru a aborda corect noul model de comunicare bazată pe ÎCS, deci a

transpune eficient teoria în practică, este binevenită tehnica programării neuro-lingvistice (PNL), cea care ne învață că mintea umană poate trata orice idee ... depinde cum o programezi!

PNL - „un studiu al relației dintre neurologie, lingvistică și modele de comportament („programe”) - oferă profesorilor, studenților, managerilor de resurse umane tehnici și metode specifice de atingere a performanțelor personale și profesionale, de schimbare a atitudinii, a comportamentului. PNL ne învață să conștientizăm că oamenii au toate resursele necesare pentru a-și modifica orice comportament, cu scopul de a atinge succesul în activitatea profesională.

Nu întâmplător autorii John Grinder și Richard Bandler menționează că „PNL nu este o problemă, ci o soluție” și „interesul asupra căruia ne focalizăm atenția în comunicare este cauza, și nu problema”. [2].

Partenerii, clienții, furnizorii, vânzătorii, șefii și subalternii, studenții sunt preocupați, mai degrabă, de cum anume își creează problemele în mintea lor. Cu toate acestea, problemele pot fi soluționate. Există însă riscul ca acestea să apară din nou dacă „programul” care le generează nu va fi schimbat.

În această ordine de idei, Henri Ford afirma: „Dacă tu crezi că ești în stare să faci ceva sau că nu ești în stare să faci ceva, ai dreptate în ambele cazuri”. [3]. Or, atunci când trimitem constant creierului nostru mesajul că nu suntem în stare să facem ceva, capacitatea noastră de a face respectivul lucru este inhibată sau blocată, iar când trimitem constant creierului nostru mesaje că putem face ceva anume, el este stimulat să obțină respectivul rezultat, succes și ne oferă tot sprijinul pentru a-l obține.

Prin urmare, convingerea într-un parteneriat activ bazat pe ÎCS, pe colaborarea între mediile universitar și cel antreprenorial trebuie să fie în fruntea oricărei acțiuni, în orice situație comunicațională, și nu scepticismul sau neliniștea, îndoiala sau frustrarea. Colaborarea între mediile universitar și cel antreprenorial este cea care mijlocește realizarea de cunoștințe, competențe, rezultate, eficiență.

Profesorul de Bologna, studentul care își asumă voluntar responsabilități de învățare-cercetare-dezvoltare, angajatorul care încurajează potențialul intelectual al resurselor umane își va face simțită „prezența” numai într-un parteneriat fundamentat pe:

- Dialog autentic: prin adevăr, opinie;
- Dinamizarea comunicării, aprofundarea cunoștințelor: prin întrebări, polemică pozitivă;
- Ascultarea participativă: prin evitarea judecăților, a barierelor interculturale și adaptarea în diferite situații etc.
- Comunicare prosocială: prin tact, atitudine empatică, politețe, respectare a codului etic, negociere, consens, înțelegere, căutarea de soluții benefice tuturor participanților;

- Activități extracurriculare: de exemplu, prin voluntariat;
- Flexibilitate: prin disponibilitatea profesorilor, a studenților de azi și angajaților de mâine, a angajatorilor de a se implica în situații neprevăzute și manifestarea atitudinii lor raportată la personalitatea, comportamentul fiecăruia, la situație etc.

În broșura „Să înțelegem politicile Uniunii Europene” găsim stipul: „Cercetarea și inovarea ameliorează condițiile de viață și de muncă ale europenilor, îmbunătățesc competitivitatea Europei, stimulează creșterea economică și creează locuri de muncă. Calitatea vieții crește datorită aportului cercetării și inovării în domenii precum: asistența medicală, transporturile, serviciile digitale și dezvoltarea a numeroase produse și servicii noi.” [4]

În temeiul celor spuse, conchidem: instituțiile de învățământ superior și antreprenorii (angajatorii) din Republica Moldova trebuie să-și întemeieze Europa cunoașterii, mai întâi acasă, dacă își propun o economie în ascensiune, își propun să contribuie la prosperitatea societății, la bunăstarea fiecărei pătri sociale. „Dacă dezvoltarea economiei, a societății cunoașterii depind de combinarea a patru elemente interdependente precum: generarea de noi cunoștințe, transmiterea acestora prin intermediul formării, răspândirea acestora cu ajutorul tehnologiei informației, comunicațiilor și utilizarea acestora prin noi procedee industriale sau servicii ...”, atunci nu numai universitățile europene trebuie să fie „adevăratele protagoniste ale acestui nou proces”, ci și universitățile din Republica Moldova, prin implementarea modelului ÎCS, în colaborare cu angajatorii, trebuie să se integreze pe această cale europeană. [5]

Bibliografie:

Învățământul centrat pe student. Ghid pentru studenți, cadre didactice și instituții de învățământ superior. Disponibil: <http://www.anosr.ro/wp-content/uploads/2012/07/2012-Toolkit-ICS-cadre-didactice1.pdf>.22.

Lakin, Duane. Asul din mânecă. București: Amaltea, 2007, 227 p., ISBN: 978-973-7780-82-9.

Codoban, Aurel. Comunicarea. Disponibil: <http://www.comunicare.codoban.ro/ComNegAf0.pdf>.

Cercetare și inovare. Disponibil: http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/ro/research_ro.pdf

Europa. Sinteze ale Legislației UE [online]. Disponibil: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11067_ro.htm.